

Θάν τῇ νιώσουμε τὴ συνδουλὴ αὐτὴ ; Ὁ Θεὸς νὰ δώσει νὰν τὴ νιώσουμε καὶ νὰν τὴ βάλουμε δὲ πρᾶ-
ξιν. Καὶ τότε νὰν τῷχετε γιὰ σίγουρο, δὲ θὰ θαμά-
ζουμε καὶ δὲ θὰ ζουλεύουμε τὸ Βούργαρο, ἀλλὰ θὰ
πέφτει μπρούμυτα ὁ Βούργαρος νὰ προσκυνᾷ τὸ
Ρωμιό.

*

Δὲν εἶναι γραφτό του νὰ πεθάνει αὐτὸ τὸ "Ε-
θνος. Ἡ ζωὴ δὲν τοῦλειψε καὶ ἡ ζωὴ κάθε τόσο
καὶ ξεπετιέται ἀπὸ διάφορες μεριές· σήμερ' ἀπὸ δῶ-
κι αὐριο ἀπὸ κεῖ. Φανέρωμα ζωῆς πλατιάς εἶναι καὶ
τὸ βιβλίον τοῦ "Ἰδα" ζωὴ πλατιά κλεῖ στὰ στήθια του
καὶ ὁ ἥρωας ὁ συγγραφέας του.

Νὰ πληθύνουν οἱ τέτιοι καὶ τὰ λέμε. Καὶ θὰ
πληθύνουν. Γιατὶ τὸ μαχαίρι πιά ἐβήσε στὸ κόκ-
καλο, οἱ καιροὶ δὲ μᾶς καρτεροῦν, ὁ ἐθνικὸς θάνα-
τος ὀλοῦθε μᾶς περιζώσε, καὶ στήν ἀπελπισιὰ του
κανεὶς χουφτώνει τὸ μαχαίρι καὶ ἀπὸ τὴν κόψιν καὶ
γίνεται ἥρωας.

Ὁ "Ἰδας" μὲς ἀπὸ τὴν ἀπελπισιὰν ξεπήδησε. Δὲν
μπορεῖ, θὰ τραβήξει καὶ ἄλλους στὴ φωτεινὴ καὶ δο-
ξασμένη ἀνθοφορίᾳ του, θὰ τραβήξει ἀλάκαιο τὸ
"Εθνος" μιὰ μέρα.

Μὲς ἀπὸ τὸ σκοτάδι σὰν ἀστραπὴ φεγγαδόλησε·
μᾶς ἔδειξε τὸ πηχτὸ σκοτάδι, μὰ καὶ δὲ μᾶς ἀπέλ-
πισε, γιατί τὴν ἴδια ὥρα μᾶς ἔδειξε καὶ τὸ φῶς καὶ
μᾶς ἔκαμε νὰν τὸ λαχταρήσουμε.

Πόσοι λαοὶ δὲ συρθήκανε πίσω ἀπὸ ἕνα βιβλίον
καὶ δὲ σωθήκανε μ' αὐτό. Τὸ βιβλίον τοῦ "Ἰδα" μᾶς
κάνει κ' ἐλπίζουμε πὼς καὶ γιὰ μᾶς

ἡ μεγάλη αἶθα ἔρχεται . . .

ἡ αἶθα τοῦ ἐθνικοῦ ξαναγεννημοῦ.

Ο ΝΟΨΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΒΑΓΓΕΛΙΟ

(ΙΔΑΣ : Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα...)

ΟΙ ΒΟΥΡΓΑΡΟΙ

Γιὰ νὰ συμμαζίσουν τὸ ἔθνος τους τίποτε δὲν
τοὺς πειράζει νὰ κάμουν, καμιά δυσκολία δὲν εἶναι,
κανέναν κόπο, κανέναν ἐμπόδιον· ὅλα εἶναι μικρὰ καὶ
ἀσήμαντα, πούπετα δὲ σταματοῦν γιατί ἕνας εἶναι
ὁ πόθος τους, νὰ κάμουν τὸ ἔθνος τους. Τὰ μέσα δὲ
σημαίνουν τίποτε· γιὰ νὰ συμμαζίσουν τὸ ἔθνος
τοὺς μεταχειρίζονται πολιτικὴν, διπλωματία, φόνους,
ἐκβιασμούς, ἄρπαγές, συκοφαντίες, ψευτιές καὶ ὅλα
τὰ καλὰ. Πούπετα δὲ σταματοῦν γιατί ἕνας εἶναι
ὁ σκοπὸς τους, νὰ κάμουν τὸ ἔθνος τους. Στὰ μέσα
δὲν κάνουν διάκριση· δὲν κάνουν μόνο φόνους, κάνουν

φαρμακοπουλεῖο νὰ ζετᾷσιν μήπως καὶ γελαστήκανε
στὴν ποιότητα τοῦ μαγγανησιοῦ ἢ στὴ συνταγή.
"Ὁχι. Λοιπὸν ποῖός νάφταιγε ; Δὲν ἔσταιγε κανεὶς
παρὰ τὴν ἀβρότητα" τὸ στομάχι τῆς δύστηνης δὲ σή-
κωνε τὸ παραμικρό, δηλαδὴ δὲ σήκωνε πιά τὴν ἀβρό-
στια θεραπεία, γιατί, ὅπως τοὺς τὸ ἔχῃσιν ὁ
γιατρός, γερή, μήτε θὰ παρατηροῦσε τὴν ἀσήμαντη
δόση. Γι' αὐτὸ ἀπελπίστηκε ὁ κ. Μαλαμὲς. Κατα-
λάβαινε κιόλας πὼς ὁ κ. Ἀντρέας σὰ νὰ τὸ εἶχε
παράπονο πού μὲ τὰ φουσκολούστια, περίφημα
τὰ πηγαίνανε καὶ ἄξαφνα μὲς τὰ χέλας μὲ τίς και-
νούριες του τίς σκόνες. Σὰ νὰ πειράχτηκε ὁ για-
τρός κ' ἐφυγε λέγοντας τοῦ Ἀντρέα, γιὰ νὰ τὸν ἡ-
συχάσῃ, πὼς καλὰ, καὶ νὰ ἐκκολοθῇσιν τὰ βο-
ρικομμένα τὰ φουσκολούστια, μὰ πὼς δὲν εἶναι ἀνά-
γκη νὰ ξανάρθῃ πρὶν ἀπὸ τὴν πέμνη. Τόλεγε κυρια-
κή, τίς εἴκοσι ὀχτὼ τοῦ Τρυγητῆ.

Στὴ ζωὴ μᾶς ὑπάρχουν στιγμὲς πὶο σημαντι-
κὲς ἀπὸ τίς ἄλλες, ἐκεῖνες ὅπου μοιάζει σὰ νὰ συγ-
κεντρώνεται ἡ ζωὴ μας. Μὲ μιὰ λέξη πού τότες θὰ
πῆς, μ' ἕνα κίνημα πού θὰ κάμῃς, ὅλα τάλλαζεις,
ἀφοῦ ἀλλάζεις τὸ μέλλο. Ἐννοῖσε ὁ Ἀντρέας πὼς
δὲν τὸν ἡσυχάζε, ὅπως τὸ θαῖρεψε πρῶτα, ὁ για-
τρός, ὅταν τοῦ ἔλεγε φέγοντας πὼς τρεῖς βιζίτες

καὶ δολοφονίες, ρίχνουν καὶ δυναμίτη· σκοτώνουν,
καίουν, ρημάζουν, ἄρπαζουν, βασανίζουν, κόβουν μύ-
τες καὶ αὐτιά, βγάζουν μάτια, γδέρνουν, σουβλί-
ζουν καὶ δὲν ντρέπονται πού κάνουν τέτοια, μόνο
τραβοῦν μπροστά, ἴσια, ἐπέμονα, μὲ πείσμα, στα-
θερὰ καὶ ἀγύριστα. Καὶ δὲν λησμονοῦν τὸν πόθο
τους τὸν ἕνα, τὸ μοναδικὸ σκοπὸ τους, νὰ κάμουν
τὸ ἔθνος τους. Δὲν πηγαίνουν σύμφωνα μὲ τὴ θρη-
σκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Δὲν εἶναι
χαλασμένοι ἀπὸ τὸν τωρινὸ πολιτισμό. Δὲν ἔχουν ἐ-
κείνη τὴν ἀνούσιαν ἡθική, πού ξεχωρίζει τάχα, στήν
πολιτική, τὰ θεμιτὰ ἀπὸ τὰ ἀθέμιτα. Δὲ μεταφέρ-
νουν τὴν κοινωνικὴ ἡθικὴ μέσα στὰ πολιτικά, γιατί
νοιώθουν πὼς πολιτικὴ μὲ ἡθικὴ δὲν ὑπάρχει, οὔτε
συμβιβάζεται. Επειδὴ ὅμως ξέρουν πὼς ἡ δημοκρα-
τικὴ καὶ φιλόφρων Εὐρώπη πηγαίνει σύμφωνα μὲ
τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ
ντρέπεται τώρα νὰ σκοτόνῃ, νὰ καίῃ, νὰ ρημάξῃ καὶ
νὰ βασανίζῃ, τῆς παριστάνουν ἄλλοιως τὰ πράγματα
πού κάνουν, καὶ ἡσυχάζει. "Ὅταν ὅμως νοιώσουν πὼς
μ' ὅλα τὰ λόγια τους ἡ Εὐρώπη—ἡ εὐαίσθητη Εὐ-
ρώπη!—τρεμάζει ἀπὸ τὸ δυναμίτη, τότε σταμα-
τοῦν μιὰ στιγμή αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πού κόβουν μύ-
τες, βγάζουν μάτια, σκοτώνουν, γδέρνουν καὶ σου-
βλίζουν, καὶ μὲ πολὺ κλαψιχρικὴ φωνὴ προσκλαίον-
ται καὶ λέν· "Εὐρώπη μου, μὲς βασανίζουν οἱ
Τούρκοι, τί νὰ κάνουμε ; Ἀπελπίστηκε ἀπὸ τὰ βέ-
σανα ὁ λαὸς μας πού στενάζει, καὶ σηκώθηκε στὸ
πόδι· καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη του τὴν ἀπελπισίαν ἔχκε
τὰ λογικά του, δὲν ξέρεῖ τί κάνει καὶ ρίχνει δυνα-
μίτη". Θαυμάσιοι τεχνίτες καὶ θεατρικοί. Τὰ κό-
βουν ἔτσι τὰ πράγματα, πού δικαιολογεῖται μιὰ χα-
ρὰ κάθε τους πράξη τρομαχτικὴ καὶ συγκινεῖται
πάντα ἡ εὐαίσθησις τῆς Εὐρώπης. Αὐτοὶ ἐνῶ ἐξα-
φνίζουν "Ελληνες καὶ γυρεύουν νὰ πνίξουν κάθε
πνοὴ ἑλληνική, μὲ τίς ὥραιες τους ψευτιές, οἱ κουτο-
πόνηροι, πείθουν τὴν Εὐρώπη πὼς αὐτοὶ πνίγονται
ἀπὸ τοὺς "Ελληνες καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ πᾶν
νὰ χαθοῦν. Καὶ ἂν καμιά φορὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ὁ-
μολογήσουν πὼς σκότωσαν καὶ κανέναν "Ελληνα πα-
πὰ ἢ δάσκαλο ἢ προσετό, τὸν βγάζουν καὶ προδότη
καὶ λέγουν πὼς γι' αὐτὸ τὸν ἐσκότωσαν. Καὶ οἱ Εὐ-
ρωπαῖοι πιστεύουν βιαστικὰ τὰ λόγια τους, ἀλλὰ
δὲ συλλογίστηκαν πὼς ἐχθροὺς ποτέ του δὲν προδί-
δει κανεὶς. Οἱ "Ελληνες δὲν μπορεῖ νὰ γίνουν προδό-
τες Βουλγάρων. Ὅπως οὔτε οἱ Βούλγαροι "Ελλή-
νων. Οἱ "Ελληνες δὲν ἔκχαμν ποτέ συμφωνία μὲ τοὺς

Βουλγάρους νὰ ἐπαναστατήσουν μαζί τους. Μὲ τοὺς
Τούρκους οἱ Βούλγαροι τὰ ἔχουν πολὺ καλὰ καὶ εἶ-
ναι ἀρκετὰ ἔξυπνοι ὥστε νὰ ὠφελοῦνται ἀπ' αὐτοὺς
ὅσο μποροῦν περισσότερο· ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ κρύβουν
ἀπὸ τὴν εὐαίσθητη Εὐρώπη, συκοφαντοῦν τοὺς "Ελ-
ληνες πὼς αὐτοὶ κάνουν συμμαχίες μὲ τοὺς Τούρ-
κους τὰ πὶο παράλογα, ἀλλόκοτα, ἀδιάντροπα. Ἀ-
νόητα ψέματα τὰ λέν αὐτοὶ καὶ τόσο ἡσυχὰ καὶ ἀ-
τάραχα. Οἱ Βούλγαροι λέν συχνὰ καὶ χωρὶς ντροπῆς
πὼς καλλίτερα ἔχουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοὺς "Ελ-
ληνες, ἀποροῦν ὅμως ὅταν μεις λέγουμε τὸ ἴδιο γιὰ
Βουλγάρους, τόσο ὀρενιάζουν πού γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν
κάνουν πὼς ἀποροῦν, γιατί ἀλήθεια δὲν ἀποροῦν γιὰ
τοῦτο. Ὡς Φαρισαῖοι, καλὰ κάνετε νὰ γελάτε τὴν
Εὐρώπη ἀφοῦ ἡ Εὐρώπη ξαναμωράθηκε. Εἰσθε θαυ-
μάσιοι γιατί εἰσθε ὁλοτέλεια ἀνέθικοι. Μισεὶς δου-
λειὲς δὲν ξέρετε, δὲν κάνετε μισὲς κακίες, εἰσθε ὡς
τὸν πάτο ἀνέθικοι καὶ θέλω νὰ σᾶς προσκυνήσω,
τόσο σᾶς σέβομαι. Μερικοὶ φιλόσοφοι πιστεύουν πὼς
καλοὶ εἶναι μόνον οἱ δυνατοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀδύνατοι
εἶναι κακοί. Σωστὸ εἶναι τοῦτο, κακοὶ εἶναι οἱ "Ελ-
ληνες πού εἶναι ἀδύνατοι. κακοὶ εἶναι οἱ Βούλγαροι,
οἱ δυνατοί. Καὶ τόσο τοὺς σέβομαι πού θὰ τοὺς προ-
σκυνήσω τοὺς Βουλγάρους.

ΣΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ

...Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀλέξης πῆγε στὸ σχολεῖο.
Ὁ διευθυντὴς μάθαινε τὰ παιδιὰ σὲ μιὰ τάξη νὰ
τραγουδοῦν ἕνα ποίημα σχολαστικὸ πού εἶχε καμει
ὁ ἴδιος γιὰ τὸν καινούργιο Δεσπότη πού θὰ ἔρχον-
ταν καὶνες τίς μέρες. Σ' ἄλλη τάξη ὁ δάσκαλος
λέγει ἐνὸς παιδιοῦ πού στέκονταν μπροστά στὸν
πίνακα·

— Γράψε σὺκον.

Ἀλέξης—Τί εἶναι σὺκος ;

Μαθητὴς.— . . .

Δάσκαλος.—Πῆς ἐσύ ὁ δεύτερος ;... Ὁ τρίτος...

Ὁ τρίτος μαθητὴς.—Ζ. . . .

Ἀλέξης.—Ζῶν.

Μαθητὴς.—Ζῶν.

Ὅλα τὰ παιδιὰ ξεκαρδίζονται.

Δάσκαλος.—Αὐτὰ δὲν τὰ ἔμαθον ἀκόμη, κύριε.

Προτίθεται νὰ διακρίσω τὰ δένδρα εἰς καρποφόρα
καὶ ἀκαρπα, ὡς φέρ' εἰπεῖν τὴν μηλίαν καὶ τὴν κυ-
πάρισσον, τοὺς δὲ καρποὺς θὰ διακρίσω εἰς δύο τε-
χεῖς, εἰς ὠφελίμους καὶ ἀνωφελεῖς, ὡς φέρ' εἰπεῖν...

Ἀλέξης.—Τὸ μῆλον καὶ τὸ κυπαρισσόμηλον.

τὴν καρδιά τὰ βάσκανα τὰ περσμένα καὶ τὸν πνί-
γανε τὰ βάσανα τοῦ τὰ τωρινὰ. Τὸν παρακαλοῦσαν
κάποτε οἱ φίλοι του τὸ βράδι, στὸ σαλόνι, νὰ τοὺς
διαβάσῃ τίποτις. Τὴ δευτέρα εἴκοσι ἐννιά, τὴ μέ-
ρα πού ἔγραψε τοῦ κ. Μαλαμὲ, πῆρε νὰ τοὺς δια-
βάσῃ, ἀφοῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ ἀνέθηκε
στῆς Κατινούλας, κατ' στίχους ἐνὸς ποιητῆ πού
τοὺς λάτρεβε ἡ Ὀλία. Ἡ φωνὴ του ἔτρεψε. Θυμό-
τανε ὅταν τοὺς ψιθυρίζανε μαζί ἀβρόθωνιασμένοι.
Θυμότανε ἄξαφνα καὶ τὸν πόνο τίς προάλλες ἐκεῖ
ἀπάνω τῆς ἀμύρας πού ἡ ψυχὴ τῆς κοδόντανε. Πο-
τέ του δὲ συγκίνησε καὶ δὲ συγκινήθηκε τόσο μ' ἕνα
διάβασμα. Δὲν ξέρανε τί γινότανε μέσα του. Ποῖός
νὰ τὸ μαντέψῃ ; Γιὰ νὰ τὸ ξεχάσῃ καὶ ὁ ἴδιος τὸν
καημό του, σὰν πῆγε στήν κάμερή του, χρειάστη-
κε νὰ πιάσῃ βιβλίον, γιατί καὶ στήν παραζάλη δού-
λεβε πάντα ὁ Ἀντρέας. Ἀρπάξε τὸ Σοφοκλή του,
ξαναπέρασε τὸ Φιλοκτήτη. Προχωροῦσε καὶ ἀσάτιζε.

"Ὁχι ! Ὁχι ! Δὲν τὸν κατάλαβε ὡς τότες· τώρα
τὸν καταλάβαινε μὲ τὴν ἀβρότητα. Δὲν εἶναι τίχνη
ἀφτὴ· ἔπαθε καὶ δάρθηκε ὁ ποιητὴς του γιὰ νὰ βρῇ
τέτοια ποίηση. Ὁ ἀνθρώπινος πόνος φωνάζει στήν
ποίησή του. Βοᾷ, βοᾷ τηλωπὸν ἰωάν, πού δὲν τὴν
ἀκούγε ὁ Ἀντρέας. Καὶ μόνος, ἄξαφνα, στήν κάμε-

τὴν δευτέρα πρῶτῃ ἔγραψε γραμματάκι τοῦ κ. Μα-
λαμὲ, δυὸ λόγια μετρημένα καὶ ἀποφασιστικά. Ξα-
νάρχιζε μάλιστα τὸ γραμματάκι, γιατί ὁ παστρικός
καὶ συνειδητὸς ἄνθρωπος ἔτυχε νὰ λεκιάσῃ τάντρεσσο
στὸ πανώγραμμο. Ἐτσι ταχτικά ὅλα καὶ σιέττα.
Τὴν τρίτην τριάντα τοῦ Τρυγητῆ, κατέθηκε πρόθυ-
μος στὸ Χαμονοκόφι ὁ ἀξιόλογος κ. Μαλαμὲς. Καὶ
τοὺς μίλησε πιά παστρικά. Ἐπρεπε τὸ χειρουργημα
νὰ γίνῃ χωρὶς ἄργητα. Ἡ μόνη σωτηρία.
Ὁ λόγος τοῦ γίμισε τὸ νοῦ. Τὸ λόγο τοῦ για-
τροῦ συλλογιότανε, μ' ὅλες του τίς δουλειές, καὶ μ'
ὅλες τίς βιζίτες, γιατί στὸ μεταξύ φτάνανε λογιῶ
λογιῶ μουσφιρήδες στὸ σπῆτι. Ἀπὸ τὴ δευτέρα,
εἴκοσι δυὸ, ἦρθε μὲ τὴ γυναῖκα του ἕνας μεγάλος
φίλος τοῦ Ἀντρέα, ὁ κ. Πολάντος τοῦ Ἐθνικοῦ
Ἰστοιτοῦ τοῦ τῆς Γαλλίας, τίς εἴκοσι ἔξη παρασκεδῆ,
ἕνας ἀνιψιὸς τῆς Ἀννης κ' ἡ ἀδερφή του ἡ Λίζα,
παντρεμένη πρὸ ἕνα χρόνον. Εἶτανε καὶ ὁ Παβλός. Ὁ
Ἀντρέας, πού δὲν ἀμελοῦσε οὔτε δευτερόλεπτον τὴν
Κατινούλα, ταχτικά περιποιοῦσαν καὶ τοὺς ξένους.
Οἱ λογισμοὶ τοῦ ὅμως λογισμοί· τοῦ πλημμυρίζανε

Δάσκαλος. — Ἀκριδῶς.
 Ἀλέξης. — Μὰ τότε γιατί βάζετε τὸ κυπαρίσσι στὰ ἄκαρπα δέντρα ἀφοῦ βγάζει κυπαρισσόμηλα;
 Δάσκαλος. — Ἐχετε δίκαιον. Τέλος πάντων...
 Ἀλέξης. — Ἐλπίζω πὺς τὰ παιδιὰ ξέρουν τὴν ἰθνηκὴ τους ἱστορία. Πού φθάσατε ὡς τώρα;
 Δάσκαλος. — Στοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλείου.
 Ἀλλὰ θὰ προχωρήσωμεν μέχρι τῶν Μηδικῶν πολέμων.
 Ἀλέξης. — Τὰ μετὰ τὰ Μηδικὰ ποῦ θὰ τὰ μάθουν;
 Δάσκαλος. — Στὴν τελευταία τάξη, δηλαδὴ στὴν ἑκτη.
 Ἀλέξης. — Δηλαδή, ὡς ποῦ θὰ μάθουν;
 Δάσκαλος. — Τοὺς Μηδικούς πολέμους μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, συμπεριλαμβανομένου.
 Ἀλέξης. — Καὶ ἔπειτα;
 Δάσκαλος. — Δὲν μένει πλέον καιρὸς δι' ἄλλα.
 Ἡ ἱστορία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πέμπτην τάξιν καὶ περταύεται εἰς...
 Ἀλέξης. — Εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.
 Δάσκαλος. — Μάλιστα, εἰς τὴν ἑκτην.
 Ἀλέξης. — Βέβαια, ἀφοῦ εἶναι ἡ τελευταία τάξη. Ὡστε τὸ τί ἦταν ὁ Ἀλέξανδρος δὲ θὰ τὸ μάθουν οἱ μικροὶ αὐτοὶ Μακεδόνες; Ἀπὸ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ὡς σήμερον θὰ μείνῃ στὸ μυαλὸ τους χάρις; Χὰς διόμισιν χιλιάδων χρόνων;
 Δάσκαλος. — Βαδίζομεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προγράμματος.
 Ἀλέξης. — Καλὰ κάνετε.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΗΚΑΡΙΟΥ

Μία βραδεῖα ἔφθασαν σ' ἓνα χωριὸ μυστηριεῖς ἀπὸ τῆ βροχῆ καὶ κατακουρασμένοι ἀπὸ μακρὸ καὶ δύσκολο δρόμον. Ὁ ἀρχηγὸς μύρασε τὰ παιδιὰ του σὲ μερικά σπιτία γιὰ νὰ στεγνώσουν καὶ νὰ κοιμηθοῦν καλὰ· καὶ ὁ ἴδιος πῆγε σ' ἓνα σπιτί με τέσσερεις ἄλλους. Μόλις κάθησε, ρώτησε τὸ σπιτονοικοκύρη ἂν ἔφερε ποῦ βρίσκονταν κείνη τὴν ἡμέρα ὁ καπετὰν Εὐθύμης, καὶ ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε πὺς ἦταν στὸ Ζέλοβο. Τότε ζήτησε νὰ βροῦν κανέναν ἄνθρωπον νὰ στείλουν με γράμμα στὸ Ζέλοβο. Ἐφεραν δυὸ χωριανούς καὶ ἔγραψε ὁ ἀρχηγὸς τὸ γράμμα στὸν Εὐθύμη, λέγοντάς του νὰ ἔλθῃ ὡς ἔξω ἀπὸ τὴ Στάτισσα τὴν ἄλλη μέρα γιὰ ν' ἀνταμωθοῦν. Οἱ χωρικοὶ πῆραν τὸ γράμμα καὶ ἔφυγαν. Τὸ πρῶτ' ἦρθαν χωριάτες νὰ δοῦν τὸν καπετάνιο· τοὺς ρώτησε γιὰ

ρῆ του, ἔσπασε στὰ κλάματα δυνατὰ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'.

Ὁμορφο ταξίδι.

Ἐκείνη τῆς Ἀντιγόνης ἡ ἀκτίς ἀελίου — «ἀχτίνα τοῦ ἡλίου χαριτωμένη» ποῦ τὴ λέει τῆς Ἐρωφίλης ὁ ποιητὴς — ἡ ἀχτίδα ποῦ ἀρχισε νὰ γλυκοτρίμῃ με τὴς βίβλιτες τοῦ κ. Μαλαμέ στὸ Χαμονοκόρφι, δὲ φώτιζε ἀκόμη πολὺ πολὺ τὸν οὐρανὸ τῆς θλίψης καὶ τῆς καταχνιάς. Πρῶτα πρῶτα, εἴτανε ἀδέσποτο ἂν ἡ Κατινούλα εἶχε δύναμιν ἀρκετὴ γιὰ νὰ καταπιεσθῇ τέτοιο ταξίδι, δυὸ δυόμισιν ὥρες σιδηροδρόμου, μιά ὥρα με τὰμάξι ἀπὸ τὸ σπιτί, στὸ σταθμὸ τοῦ Λ. Τὸ πιδ σπουδαῖο, δὲν ξέραν ἂν μπορούσε, στὴν κατάστασιν ὅπου βρισκόταν ἡ ἄρρωστη, νάντζῃ καὶ στὸ χειρουργημα. Ἐμελλε γι' αὐτὰ νὰ δώσῃ τὴ γνώμη του ὁ κ. Σεβιλιάς. Τοῦ μῆνισης ἀπὸ τὴς τριάντα τοῦ Τρυγητῆ ὁ κ. Μαλαμέ. Δὲ χάσμερνε ὁ συνάδερφος καὶ ἀποκρίθηκε ἀμέσως πὺς θάρθῃ νὰ δῇ τὸ κορίτσι στὸ Χαμονοκόρφι. Τὸν προσμείνανε παρασκευῆ, δυὸ τοῦ Σταθροῦ.

Παρουσιάστηκε λοιπὸν ὅπως τότεξε, παρασκευῆ, τὰπόγεμα, μαζί με τὸν κ. Μαλαμέ. Χοντρός ἄ-

τὸ χωριό, γιὰ τὴς δουλειῆς του καὶ ἂν περνεῖ στρατὸς ἀπὸ καὶ ἀποκρίθηκαν πὺς στρατὸς μένει σ' ἓνα ἄλλο χωριὸ μακρύτερα. Ἐπειτα παράγγειλε νὰ ἐτοιμάσουν ἓνα σφαχτὸ καὶ νὰ τὸ μοιράσουν στὰ σπιτία ποῦ ἔμεναν τὰ παιδιὰ· στὸ δικὸ του τραπέζι κράτησε δυὸ προσετούς νὰ φάγουν μαζί· τὸ ἀπόγευμα πῆγαν οἱ δυὸ αὐτοὶ χωριανοὶ νὰ μὴνύσουν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἔλθουν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ βράδυ, νὰ τοὺς μιλῇ ὁ καπετάνιος. Ἐξαφνα μπαίνει ἡ σπιτονοικοκυρὰ καὶ λέγει πὺς μιά γρη῏ εἶδε στρατὸ στὸ δρόμον ἀπὸ τὸ Κονομπλάτι. «Αἶ, θὰ περάσῃ», εἶπε ὁ Παῦλος. Σὲ λίγο πάλι ἔρχεται ἡ γυναῖκα καὶ λέγει πὺς ὁ στρατὸς ζύγωσε στὸ χωριό. Σηκώθηκαν, πῆγαν στὰ παράθυρα καὶ εἶδαν στρατιώτες μέσα στὸ χωριὸ σκορπισμένους. Ἀμέσως ὁ ἀρχηγὸς μὴνῆ στὰ καταλύματα νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ μὰ νὰ μὴν κουνηθῇ κανένας. Ἐπειτα ἀπὸ λίγα λεπτά ἔρχονται δυὸ γυναῖκες καὶ λέγουν πὺς ὁ στρατὸς τράβηξε κατὰ τὸν ἀπάνω μαχαλᾶ, καὶ ἂν θέλουν, νὰ φύγουν. Ἐρχονται καὶ ἄλλες γυναῖκες σταλμένες ἀπὸ τὰ καταλύματα καὶ ρωτοῦν τί νὰ κάμουν, νὰ φύγουν, νὰ πυροβολήσουν; Ὁ ἀρχηγὸς τοὺς μῆνυσε νὰ μὴν πυροβολήσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ διατάξῃ αὐτός, τίποτε νὰ μὴν κάμουν παρὰ νὰ μένουν στὴ θέσιν τους. Ἐρχονται πάλι γυναῖκες καὶ λέγουν πὺς ὁ στρατὸς κατεβαίνει πρὸς τὰ κάτω. Ὁ ἀρχηγὸς εἶχε πιάσει τὸ παράθυρό μ' ἓνα χωριανὸ καὶ κύτταξε· εἶδε μερικοὺς στρατιώτες ποῦ πῆγαιναν στὸ ἀντικρινὸν κατάλυμα· ἔρχισαν οἱ στρατιώτες νὰ χτυποῦν με τοὺς κόπανους στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, ἀλλὰ καμμὴν ἀπάντησιν δὲν ἔλαβαν· ἔρχισαν νὰ χτυποῦν δυνατώτερα, φωνάζοντας «Νὰ κάψουμε τὸ σπιτί». Σηκόνει ὁ ἀρχηγὸς τὸ τουφέκι του καὶ πυροβολεῖ· ὁ χωριανὸς ποῦ ἦταν κοντὰ του τραβᾷ καὶ αὐτός· ἀρχίζουν καὶ ἀπὸ τὸ ἀντικρινὸν κατάλυμα νὰ πυροβολοῦν. Οἱ Τούρκοι σκόρπησαν· πιάνουν ὅμως θέσεις καὶ πυροβολοῦν καὶ αὐτοί.

Οἱ πυροβολισμοὶ κόπηκαν· ὁ ἀρχηγὸς με τοὺς δικούς του κατεβαίνει κάτω στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ καὶ μπαίνουν σ' ἓνα μικρὸ στάβλο, γιὰτὶ ἐπάνω δὲν ἦταν ἀσφαλισμένοι. Στάθηκε στὴν πόρτα καὶ βλέπει ἓνα στρατιώτη ποῦ ἔρχεται κατὰ τὴν αὐλὴν τραβᾷ, καὶ ὁ στρατιώτης πέφτει· ἓνα ἀπὸ τὰ παλληκάρια του βγαίνει καὶ παίρνει τὸ τουφέκι τοῦ σκοτωμένου.

Ἀρχισε νὰ νυχτόνη· ὁ ἀρχηγὸς προσεχτικὰ βγαίνει ἔξω με δυὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰ του· οἱ ἄλλοι μένουν μέσα, προσμένοντας. Ἀκούσθηκε μιά τουφεκιὰ καὶ

ὕστερα μιά φωνή· «Μὲ χτύπησαν, παιδιὰ». Ἡρ-
 χουνταν πίσω ὁ ἀρχηγὸς κατὰ τὸ στάβλο· μπῆκε μέσα καὶ κάθησε σὲ κατὶ ἄχυρα· φώναξε ἓναν ἀπὸ τοὺς συντρόφους του καὶ, βγάζοντάς ἀπὸ τὸ λαιμὸ τὸ σταυρὸ ποῦ φοροῦσε εἶπε· «Νὰ τὸ δώσῃς στὴ γυναῖκα μου· καὶ τὸ τουφέκι στὸ υἱό μου· νὰ πῆς ὅτι τὸ καθῆκόν μου τὸ ἔκαμα». Ξεζώσθηκε καὶ ἔπασαν λίρες ἀπὸ τὸ κεμίρι του ποῦ τὸ εἶχε τρυπήσει τὸ βόλι, φάνηκαν αἵματα, ἔρχισαν πόνοι· καὶ ἔλεγε· «Σκοτώστε με, βρε παιδιὰ, πὺς θὰ μ' ἀφήστε στοὺς Τούρκους;» Ὅσο περνεῖσε ἡ ὥρα τόσο πονοῦσε δυνατώτερα· ὅταν τὸν συνέπαιρνε φοβερός ὁ πόνος, σχεδὸν βογγοῦσε καὶ ἔλεγε· «Πονῶ, σκοτώστε με» καὶ πάλι «Σκοτώστε με» καὶ ἄλλοτε ὠνόμαζε τὰ παιδιὰ του. Ὁ σύντροφος ποῦ εἶχε ἔλθει κοντὰ του εἶπε· «Καπετάνιε, δὲ σ' ἀφίνομε στοὺς Τούρκους» καὶ ἔσκυψε καὶ τὸν ἐρίλησε στὸ στόμα· τὰ χεῖλη του ἦταν ψυχρὰ. Καὶ πάλι τὸν συνεπῆραν οἱ πόνοι δυνατοί, καὶ ἔλεγε ὅλο πιδ σιγανὰ· «Πονῶ, σκοτώστε με».

Δὲν μπορούσε πιά νὰ κουνηθῇ ἀπὸ τὴ θέσιν του· οὔτε τὰ παιδιὰ του δὲν ὠνόμαζε τώρα· ὡς ποῦ δὲν ἀκούσθηκε πιά φωνή...

Οἱ Τούρκοι φοβοῦνταν νὰ προχωρήσουν στὸ σκοτάδι· ἔμειναν στὴς θέσεις ποῦ εἶχαν πιάσει, περιμένοντας τὸ πρῶτ'. Ἀκούσθηκαν πάλι πυροβολισμοὶ κατὰ τὸ ἀντικρινὸν σπιτί καὶ ἀμέσως ἔπειτα μπαίνει ἓνας ἄνθρωπος μέστω στάβλο ντυμένος χωριάτικα· τὸ ρωτοῦν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ τί ἔλθει· ἀποκρίνεται πὺς ἔδωσε τὰ ἀγγελάδια του καὶ οἱ στρατιώτες τὸν πῆραν με τὴ βίχ νὰ τοὺς ἰδηγήσῃ· ἀπὸ τὴς τουφεκιᾶς φοβήθηκε καὶ ἔρθε μέσα. Γύρισε ἓνας καὶ εἶπε σιγὰ στοὺς ἄλλους· «Δὲν εἶναι ἀπὸ δω αὐτός, θὰ εἶναι Βούλγαρος. Αὐτὸς μᾶς πρόδωκε, θέλει κόψιμο». Ἐνας ἄλλος εἶπε· «Σταθῆτε, βρε παιδιὰ, δὲν ξέρουμε τί ἄνθρωπος εἶναι». Μὲ τὴς φοβέρας τὸν ἔβαλαν καὶ πῆγε ἄθελα νὰ κυττάξῃ ἂν ἀπὸ τὴν ἄλλη μερίαν τοῦ σπιτιοῦ, πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο, εἶναι στρατιώτες· πῆγε ὡς τὴ γωνία καὶ γύρισε πίσω· δὲν εἶδε κανέναν. Ἀποτάχισαν νὰ φύγουν. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα διώχουν τὸν ἄνθρωπον, πηδοῦν τὸν τοῖχον με προσοχὴ νὰ μὴν κάνουν ταραχὴ, καὶ φεύγουν κρυφὰ κατὰ τὸ βουνὸ μέστω σκοταδι.

ΙΔΑΣ

ἄνθρωπος, ὅχι ἀψηλός, σαράντα χρονῶ, ζουρισμένος καὶ μ' ἓνα παχὺ μουστάκι, κατὶ μάτια βαθουλωμένα ποῦ δὲν τᾶβλεπε. Δὲν ἐμελλεζε γιὰτὸς· ἐμοιαζε περισσότερο χωρικός ποῦ ντύθηκε πολιτικά, ποῦ ἔβαζε μάλιστα πρῶτ' φορά τὰ κερικατικὰ του. Νὰ μὴν τὰ κρύφτουμε, δὲν ἔφερε τοῦ Ἀντρέα, μπιστοσύνη μεγάλη δὲν τοῦ ἔμπνευε ὁ φίλος, καὶ χρειάστηκε νὰ θυμηθῇ ὅσα τοῦ εἶπε ὁ κ. Μαλαμέ γιὰ τὸ Σεβιλιά, ποῦ ἔκαμε ὠραῖες σπουδὰς στὸ Παρίσι καὶ ἔπειτα βγῆκε νὰ γυρίσῃ τὸν κόσμον· νὰ μάθῃ τί γίνεται καὶ ἄλλου στὰ νοσοκομεῖα καὶ στὴ γινατρικὴ. Φαίνεται πὺς ἐκεῖ ἔνοιζε καὶ ὁ νοῦς του, καθὼς τὸ κατάλαβε ὁ Ἀντρέας κατόπι, καὶ ἀπὸ καὶ ἀπὸ χίλια εἰδωτὰ καὶ ἀκουστά, βαστοῦσε καὶ κάποιον γελαστὴ φαριδιονοχίαν φιλοσοφίαν, μόρφωσε καὶ ἀνεξάρτητη κρίσιν. Καὶ τότες δὲν τὸν ἐμελε ποτέ του γιὰ τὸ τί λέγανε οἱ ἄλλοι· κοίταζε τί λέγανε τὰ πράγματα. Δόγματα δὲν προσκυνούσε. Ὁ Μπρετόνιος, σὰν τὸ Ρωμιό, ἀγαπᾷ τὴ θάλασσα· εἶναι νάφτης ἀξιόλογος, νάφτης γεννημένος. Ἀκόμη καὶ σὰν καλλιεργηθῇ, ζῇ ὁ νάφτης μέσα καὶ στὸν πιδ σοφὸ, στὸν πιδ σπουδασμένο ἐπιστήμονα τῆς Μπρετάνιας· τὰ κύματα ποῦ τοῦ γυμνάσανε τὸ βλέμμα καὶ τὸ βλέψιμο, τοῦ χύσανε στὸ μυαλὸ σκέψιν βαθειά, φουξήσανε στὴν ψυχὴ του

λέπτερο ἀέρα.

Ὁ κ. Σεβιλιάς ἄρεσε πινώτερον τῆς Ἀννας· ἄπλως ἄνθρωπος, λίαν κεφάλι γερό, καὶ πρωτότυπος. Ἀφοῦ πιά μιλῆσανε συμβούλιον καὶ οἱ τέσσερεις κάτω στὸ σαλόνι, τοὺς ὠδήγησε ἡ Ἀννα στὴν κάμαρα τῆς Κατινούλας. Καθίστανε ὥρα. Ὅταν μπῆκανε ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ ἀδερφή του, τὸ πρόσωπο τῆς παθιασμένης ἀλλαγμένο. Ἐλαμπε ἀπάνω ἀχτιδοῦλα χαρᾶς, σὰ νὰ ζυπνοῦσε ἀπὸ ληθαργίαν καὶ νὰ μὴν ἔφερε ἂν ἔπρεπε νὰ ζυπνήσῃ με τὰ σωστά της.

— Λοιπόν, τί λέτε, γιὰτὸς; ρώτησε ὁ Ἀντρέας τὸν κ. Σεβιλιά.

— Ἀνόστιμο, τοῦ εἶπε με τὴ χοντρούτσικη φωνή του, ἀφοῦ τὴν καλοκοίταξε, νόστιμο τὸ χειρουργημα. Καὶ συμφέρει. Συμφέρει πολὺ.

Ἐπειτα, πρὶν ἀποχαιρετήσῃ τὸν Ἀντρέα στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας τοῦ σπιτιοῦ, πρόσθεσε με σοβαρώτερον ὅρος, σὰ νὰ γύριζε ὁ ἴδιος νὰ ξεκαθαρίσῃ τώρα καλὰ καλὰ τοὺς λογισμούς του.

— Ἐγὼ ἔρχομαι στὸ χειρουργημα κιντῶνι δυὸ εἰδῶνε. Ὁ πρῶτος, ἂν τύχῃ καὶ βροῦμε φυματίωση, γιὰτὶ τότες παίρνει ἀμέσως τὸν κατήφορον. Μὰ δὲν πιστέψω, δὲν πιστέψω διόλου νὰ βροῦμε. Ὁ δεύτερος κιντῶνος, ἂν ἔξαφνα δὲ δουλέψῃ τᾶλλο τὸ νεφρί,